Година II ЦЕТИЊЕ 21 фебруара 1943 Број 94

ГЛАС ЦРНОГОРЦА
GLAS CRNOGORCA

Излази СРИЈЕДОМ и НЕДЈЕЉОМ. — Уредништво и администрација Његошева Бр. 7. — Рукописи се не враћају. — Телефон Уредништва број 64 — Претплата: мјесечно Lit 8.—; — Поједини број Lit. 1.

„Ko gleda na zvijezde ne vidi zemlju ispred sebe"

Jedna mudra kineska poslovica kaže: „Ko gleda u zvijezde ne vidi zemlju ispred sebe". Kinezi se ove poslovice i drže, jer su najskromniji narod na svijetu. Oni više vole da slušaju nego da zapovijedaju, a za cio dan rada zadovoljavaju se šakom pirinča. Međutim, mi, Crnogorci, ukoliko smo malobro niji od Kineza, izgleda da utoliko više smo neskromniji i uobraženiji. Valjda naš teren utiče na to te smo skloni fantaziranju i uopšte udaljavanju od stvarnosti. Istina nijesmo svi takvi, ali ih ima veliki broj. Kad se uzme za primjer komunistički pokret: ko bi mogao i pomisliti na to da zavodi komunistički poredak usred Gore Crne opkoljene sa svih strana nacionalnim državama i pokrajinama, od kojih potpuno zavisi u svakom pogledu, i to još pod okupatorom, koji ratuje i protiv boljševizma u Rusiji, a kamoli da dozvoli komunizam u potčinjenoj zoni?! To bi mogli, da misle i urade samo fantazirali ljudi — oni što gledaju u zvijezde, i to baš onda kada idu preko vrlo neravnog terena, tako da nije nimalo čudo što su se spotakli i pali u duboku provaliju, da se iz nje više ne dignu. Ali, imamo i među nacionalistima dosta takvih koji fantaziraju i gledaju u zvijezde, naravno u drugom pravcu. I umjesto da se svi pokoravamo jednoj volji, u ovom konkretnom slučaju volji Pretsjednika Glavnog nacionalnog odbora, kod nas ima raznih nacionalističkih struja, koje sve uglavnom, imaju isti cilj i ideologiju, tj. nacionalna Crna Gora, da u miru pod okupatorom, dočeka kraj rata i uđe u državu, čije će granice odrediti pobjednik. Dakle, ciljevi i ideologije isti, a razlika je samo u ličnostima, a nikako nije razlika u tome ko će više pomoći narodu. U našem društvu se najviše čuje riječ „ja", a to je neskromnost u isticanju sopstvene ličnosti, koja je osobina svojstvena samo neskromnim i malo inteligetnim individuama. Kod nas se iz istih razloga, zdog gordosti, često javljaju samovolja i neposluštost, i to nažalost i kod inteligencije, tako da se slabo pokoravamo volji jednoga—starijega. Ne ugledamo se na velike kulturne narode, kod kojih se za tren oka smjenjuju vrhovni komandanti i drugi velmoži, bez ikakva protesta i negodovanja, jer znaju da će najveću korist učiniti ako se pokori volji starijega, za opšte dobro. To je dakle odlika visoke kulture i skromnosti, koje dvije osobine idu skoro uporedo. Kod nas međutim, neki bi htjeli, kad se dohvate neke vlasti, da se zapaše u svojim reonima, poput abisinskih rasova, nemajući ni „abera" prema starijoj instanciji, što nikako nije odlika skromnosti i kulture, već obratno.... Činjenica je i to što svi želimo da budemo „glavari": brigadiri, komandiri, kao i neki narodni tribuni a da redova nigdje i nema. Iz svega ovoga proizilazi da imamo vrlo malo smisla za objektivno rasuđivanje o svojoj sposobnosti i moći, kao i da se često udaljavamo od stvarnosti. Karakteristična je, ovim povodom, ona priča, kad su ona dva Crnogorca te se zatekoše u Bugarskoj na početku Balkanskog rata, telegrafisali na Cetinje i pitali, da li da dođu u Crnu Goru, ili da oni dva udare iz Bugarske u bok ondašnjoj turskoj carevini. Ova nam anegdota izgleda smiješna, iako bi njeni protagonisti imali dosta društva među nama. Jer imamo dosta Don Kihota i onih što gledaju u zvijezde, praveći od tri čovjeka armiju, a od dva sela državu.

Savo P. Popović

Гафса пала у руке Осовине

Значајни италијанско-њемачки успјеси у Тунису

Огорчена одбрана мрси планове бољшевичке команде

ИСТОЧНИ ФРОНТ

На цијелом источном фронту настављају се жестоке одбрамбене борбе. Бољшевици, предвиђајући блиски крај зимске периоде, улажу све своје снаге да прије истека исте постигну што веће успјехе и да консолидују нове положаје. При томе бацају нештедимице у борбу људство и материјал, подносећи огромне губитке. На Западном Кавказу воде се борбе у сектору троугла Краснодар-Новоросијск Тамањско полуострво. Бољшевици настоје да гурну њемачке одбрамбене снаге према мору, како би их потиснуле преко Тамањског полуострва у правцу Азовског мора. У тим борбама изгубили су они велики број тенкова и другог ратног материјала, не постигавши никакве успјехе. Искрцане снаге створиле су мостобран сјеверно од Новоросијска, али им и поред свих напора није успјело да освоје ту важну црноморску луку.

У сектору Доњецког базена настављају се скоро неометано покрети њемачких трупа према новим одбрамбеним положајима. Њемачке заштитнице сломиле су све непријатељске покушаје притиска. Тежиште операција било је ових дана у зони између Орјола и Харкова, гдје су бољшевици бацили у борбу огромне пјешадијске и оклопљене снаге. Харков је морао бити напуштен након жестоких уличних бојева против бројно знатно надмоћнијег противника, који је са три стране продро у град. Прије евакуације разорили су Њемци у њему сва војно значајна постројења. На овом сектору Руси нијесу могли да ухвате заробљенике, нити да заплијене ратни материјал. Код Курска и код Орјела одбијени су сви бољшевички напади и изведено је неколико успјешних противакција.

На сектору Великије Луки постигли су њемачки противнапади сјајне успјехе.

Између Волхова и Ладоге настављају се огорчени бојеви, без помјерања одбрамбене линије. На сектору Иљменског језера покушали су бољшевици да изврше продор међу финским положајима, служећи се при томе моторизованим саоницама. Тај покушај је сломљен енергичном интервенцијом финске пјешадије и артиљерије. Исто тако одбијени су успјешно сви совјетски покушаји на Карелијској и Аунуској превлаци.

Између Иљменског и Ладошког језера изгубили су бољшевици током садашње оф називе 1.200 борних кола.

Њемачки борбени авиони напали су жестоко ратна постројења у заливу Кандалакска, изазвавши знатна разорења. Оштећена су постројења на мурманској жељезничкој прузи.

Посљедња два дана попустила је нешто борбена активност на разним секторима фронта. То малаксање напада дошло је усљед очајних теренских услова у вези са отапањем. Бољшевици нијесу могли за посљедњих 48 сати нигдје напредовати усљед тих потешкоћа, те је линија фронта остала непромијењена.

Нове енглеске мјере у Сирији

Сиријска влада пооштрила је мјере за реквизицију намирница одређених за исхрану окупаторских снага. Специјалне комисије позване су у провинције за провођење нових мјера.

Никакав пренос сопствености неће се моћи вршити у Сирији без специјалне дозволе енглеских окупаторских власти.

Енглеске власти у Сирији бациле су у затвор три особе оптужене због присвајања разних намирница одређених за окупаторске трупе. Двије од њих осуђене су на депортацију, док је трећа одведена у концетрациони логор. Оптужба енглеских власти само је једно извињење, јер су те три особе стајале на располагању Интелиџенс сервису, те су са њим много година сарађивали. Међутим сада су они, након доласка Американаца, напустили Енглезе те се ставили на располагање новим господарима. Ово је сигурно наљутило Велику Британију, која се уплашила да они не открију разне прљавштине које су вршили у њеној служби, те је помислила да је најбоље да их се под неким изговором удаљи.

Афрички фронт

У сјеверном дијелу Туниса имале су локалне операције повољан исход за осовинске трупе. Сви непријатељски напади су одбијени и уништено је много противничких борних кола и авиона.

На централном сектору постигли су њемачко-италијански одреди значајне успјехе крунисане запосједањем значајних прометних центара Гафсе и Спаитле. Током ових борби ухваћено је укупно 2 876 заробљеника и заробљено или разорено 169 борних кола, 95 блиндираних аутомобила, 36 топова, 66 артиљеријских оружја разног калибра, 6 авиона и велики број теретњака. Одбијен је један непријатељски напад на сјеверном сектору. Непријатељ је на том сектору потјеран према западу у брдовиту зону.

Ваздухопловне формације интервенисале су у копненим борбама, задајући непријатељу знатне губитке у тешком материјалу и у моторним колима. Једна формација њемачких борбених авиона напала је у водама западно од Алжира један конвој под пратњом, погодивши и потопивши један транспортни брод од 8 000 тона и оштетивши један други исте тонаже.

Сем тога бомбардовало је осовинско ваздухопловство луке Бужи, Бенгази и Триполис као и непријатељске војне концетрације и колоне у позадини.

Разговори Дениц-Алфјери

Врховни командант њемачке морнарице велики адмирал Дениц посјетио је италијанског амбасадора, са којим се задржао у дугом срдачном разговору.

Совјети не одустају од својих претензија

Совјетска амбасада у Вашингтону пустила је у Сједињеним Државама у промет превод једног чланка, који је 8 фебруара изашао у „Правди", а који образлаже бољшевичке претензије на Бесарабију, Летонију и Естонију.

Нови атентат на генерала Смутса

Генерал Смутс спасио се још од једног атентата. Овај пут је атентат био ометен благодарећи полицијској опрезности. Цензура крије појединости атентата. Изгледа да је до истога дошло усљед тога што је генерал Смутс пред парламентом био обећао да се јужноафричке трупе неће слати изван црног континента, док се оне данас налазе скоро на свим оперативним секторима.

Све већи хаос у Француској Африци

Један енглески министар истакао је у једном свом говору да је до садашње привредне ситуације Француске Сјеверне Африке дошло већином због блокаде коју је Велика Британија вршила против тог територија од 1940 године. Стога је Енглеска одговорна због потешкоћа исхране и скупоће којој су извргнути народи Магреба. Окупаторске снаге створиле су монопол над животним намирницама. Стога трговина у тим крајевима више не може постојати, јер се не налази ништа друго сем робе реквириране од стране Англоамериканаца.

Такозвани сјеверноафрички привредни савјет ради, под Жироовим претсједништвом, искључиво у интересу Сјеверноамериканаца, запостављајући потпуно британске интересе.

Жиро је поставио Шарла Бринела за претсједника једне нове организације коју је он образовао. Бринел је 30 година био градоначелник Алжира. Де Гол је обавијестио Жироа да је ослободио из затвора 100 његових пријатеља који су били ухапшени у Енглеској и до сада држани као таоци. Сви комунисти, који су били притворени у Мароку ослобођени су из затвора, док према националистима још није примијењена та мјера. Такође и многобројни муслимански националисти из Туниса, који су се нашли у Мароку и Алжиру у часу окупације, бачени су у затвор јер су се успротивили окупацији.

Из Казабланке је стигла вијест о великом незадовољству становништва тог града усљед насиља која врше амерички војници. Ти војници, будући да немају превозна сретства, одлазе у ноћне локале у блиндираним аутомобилима и борним колима, излазећи затим ноћу потпуно пијани, те се враћају у касарне пуцајући лудачки из пушака и митраљеза, што претставља опасност за јавни поредак. Такође и намирнице нестају све више усљед огромног притока сјеверноамеричких војника.

Признања «кап по кап»

Један комунике сјеверноамеричког адмиралитета објавио је губитке које је до сада претрпила флота Сјеверне Америке у посљедњој битци код Саломонских острва. Ти губитци износе: 1 тешку крстарицу, 1 контраторпиљер, 3 торпиљера и 22 авиона.

Ово изгледа да је тек први дио ефективних губитака у тој битци јер Американци по свом обичају не признавају никад своје губитке у потпуности.

Британски адмиралитет објавио је да је изгубљен један енглески патролни брод, којега су непријатељи торпедовали. Нестао је један адмирал, који се налазио на једном броду из пратње конвоја. Сем тога потопила је једна непријатељска подморница један амерички транспортни брод од 20 000 тона.

Америци недостају бојни бродови

Вашингтонска влада задала је својим енглеским братићима нову неугодност. Ради се о француској оклопњачи „Ришеље", коју су енглески топови погодили током напада на Дакар а која сада улази у састав сјевероамеричке морнарице након што ће бити у једном сјевероамеричком бродоградилишту учињене потребне поправке. Ово објашњава хитну потребу за бојним бродовима, након што је Сјеверна Америка претрпила катастрофалне губитке акцијом Јапанаца, и након потапања двеју оклопњача од стране подморнице „Барбариго".

Енглези славе бољшевички празник

Прослава 25-тогодишњице доласка бољшевизма на власт биће обављена и у Енглеској. У манифестацијама ће учествовати одреди енглеске војске. У црквама биће одржана богослужења са молитвама за комунистичке трупе. Све британске куће биће украшене заставама.

ПОНОВНИ ИЗБОР РИТИЈА за претсједника Финске републике

Претсједник Рити поново је изабран. То је први претсједник који је по други пут изабран за претсједника финске републике.

Поновни избор претседника Ритиа доказ је да је фински народ стално солидиран са својом владом. Према томе су лажне све измишљотине које Вашингтон шири у том погледу.

Нови подли напад Јенкија

Слједећа чињеница показује суровост Американаца: сјеверноамеричке подморнице напале су један трговачки брод који је превозио преко 500 Малајаца. Оне су торпедовале брод и потопиле га, а затим су митраљирале и потопиле чамце са Малајцима, којима је било успјело да се спасу. Истиче се да су скоро сви Малајци погинули усљед тог подлог напада.

«Сву снагу и сву енергију за побједу!»

— Велики говор њемачког министра Др. Гебелса —

Њемачки министар пропаганде доктор Гебелс одржао је говор пред великим масом свијета, у огромној берлинској дворани Шпортпаласта, гдје су се нашли окупљени претставници фронта и отаџбине. Многобројне делегације осакаћених и рањених бораца са истока, угледних политичких организација, научника, књижевника и других претставника духовног живота Њемачке, сељаштва и радништва, окупиле су се на позив да саслушају ријеч берлинског гаулајтера и државног министра пропаганде доктора Јозефа Гебелса. Доктор Гебелс је отпочео свој говор тврдњом да над цијелом Европом лебди опасност - бољшевизам. Само Њемачка има снаге да спаси Европу од те опасности. Затим је он наставио говор излагањем нечасне акције међународног јеврејства за спречавање јачања младих народа, који не траже ништа друго него да им се да могућност живота. Треба на то одговорити свим снагама којима Европа располаже, како би се непријатељу задао пресудни ударац. Надаље је рекао да треба стварности гледати у очи, ма како тешка она била „Ми, национал социјалисти, знамо да постоје само двије могућности: или ће постојати Европа под заштитом оружја Осовине или Европа уништена од бољшевизма. Стога морамо да дамо све наше снаге и сву нашу енергију за овај рат Морамо имати само једну сигурност Побједу!" Иза тога је доктор Гебелс рекао да се руски народ 25 година непрестано спремао само за рат. Кроз то дуго вријеме су многи милиони Руса жртвовали своје животе за ратно јачање Совјетског Савеза. Послије тога је изјавио да постоји потреба да се жртвује све па и неки луксузи на које се народ био навикао. То је потребно да би се дало све оно што је во ницима нужно за борбу на фронту. Такође и становништво мора бити подвргнуто војном режиму. Њемачка енергично и озбиљно излази у сусрет великој битци. Крај ње се налази цијели савезнички италијански народ, који је на челу са својим великим Дучеом ријешен да и поред свих напора и жртава на том путу иде до побједе. У Источној Азији је такође и Јапан ријешен да по сваку цијену настави овај рат до побједе. У борби против бољшевизма ... Њемачком. Затим је доктор Гебелс рекао да треба имати апсолутну и неограничену вјеру у Фирера и треба поднијети ... же жртве за побједу и за Фирера знајући да се тако може гајити нада у бољу сутрашњицу у којој ће њемачки народ заузети у свијету оно мјесто које му припада са правом. Завршио је ... упутивши слушаоцима неколико ... на која су сви присутни одговорили слиједећом реченицом. „Нека Фирер заповједа—ми ћемо му слиједити"

... садашњи час намеће нацији дужност ... ставити борбу свим својим снагама како би извојевала немилосрдну побједу" ... што је синтеза говора који је прекиноћ одржао њемачки министар пропаганде, а који је ... Њемачкој изазвао живо и одушевљено одобравање. Ријечи доктора Гебелса биле су пуне реализма и ... тежину момента. Оне су позвали цијели народ, без икаквих изузетака да ради како би опасност што ... извана била уништена, и како би се сутра извојевала сигурна побједа

Успјешна примјена подморских бродова-цистерна

Сазнаје се из мјеродавних извора да се вратила једна подморница у своју базу након што је превалила 10 000 миља, не задржавајући се ни у којој бази и снабдјевајући се горивом са подморских бродова-цистерни. Ово је доказ о успјешности будућих подводних јединица, које ће Њемачка у сарадњи са ваздухопловством употребљавати за наставак неуморне борбе против англосаске пловидбе.

Amerikanska razočaranja

Amerikanci su sigurno sve drukčije zamišljali kada su se prije skoro tri mjeseca iskrcali u Sjevernoj Africi. Oni su se nadali da će tokom vremena savladati početne poteškoće u snabdijevanju, dok su se ove u stvarnosti samo povećale. U tom pogledu igraju ogromnu ulogu osovinske podmornice, koje još ni iz daleka nijesu rekle svoju posljednju riječ. Potapanje ogromnog broja cisterni za petrolej svakako teško pada okupatorskim trupama u zemlji siromašnom željeznicama, stvarajući vanredno opasnu situaciju. Amerikanski novinari u Alžiru odmah su u punom opsegu shvatili težinu položaja, te su strahovanja vojnih zapovjednika sa njima svojstvenom indiskrecijom saopštili javnosti. Njima je bilo jasno da sa porastom podmorničke opasnosti opada značaj brojne nadmoćnosti amerikanskih trupa. Odluka o konačnoj afričkoj pobjedi ima se donijeti na moru.

Najgore je pri tome, da — kao što je poznato — ni kopnene veze između Alžira i Maroka niukoliko ne odgovaraju amerikanskim nadama. Uska jednostruka željeznička pruga Rabat–Fec–Ouzda–Oran, kojom se kreću vojni transporti, traži ogromne zaštitne snage, kako radi odbrane od osovinskih aviona, tako i radi sprečavanja sve češćih slučajeva sabotaže i podmetanja eksploziva.

Takođe i saradnju Francuza zamišljali su Amerikanci sasvim drukčije. Iskrcavanja prvih konvoja pokazala su da su oni u početku željeli da pobijede u afričkom ratu francuskim i afrikanskim snagama. Zato su oni dopremili mnogo materijala a malo vojnika. U međuvremenu imali su oni prilike da upoznaju pravu sliku kolonijalnog Francuza. Ustanovili su i to da amerikanski metci ne ulaze u francuske puške. Naoružanje kolonijalnih trupa bilo bi možda dovoljno da drži u šahu slobodoljubiva afrička plemena, ali za moderno vođenje rata uopšte se nije moglo uzimati u obzir. Naišli su takođe i na veliku premorenost od rata u francuskom taboru. Jadni ishod mobilizacije, bezuspješno vrbovanje dobrovoljaca, i najzad suprotnosti unutrašnje — političke prirode — sve je to učinilo veliki utisak na Amerikance. Danas je očigledno da u amerikanskom Glavnom stanu niko više ne pomišlja na to da snabdijeva razne francuske otpadnike ratnim materijalom. Amerikanci su se već davno odlučili da ne reflektiraju na francusku tromu vojnu saradnju, a doveženo naoružanje zadržano je za sjevernoameričke trupe. Jedino šta Amerikanci još zahtijevaju od Francuza, to je uredno snabdijevanje okupatorskih trupa. A raznim francuskim generalima De Golovog kova prepušten je zadatak da izglade istovremeno unutrašnjo-političke suprotnosti.

Međutim Amerikanci pokazuju veliko interesovanje prema regrutskim rezervama iz sredine afričkih urođenika, i to u prvom redu u Južnom Maroku i u Senegaliji. Vašington, u želji da barem poveća podršku raznih svoevoljnih marokanskih vojnih šefova, vrši od vremena na vrijeme snažan pritisak na Rabat. General Noges prisiljen je da fingira potpunu promjenu stava, te se sada u Francuskom Maroku može vidjeti na širokoj bazi politički pripravljeni lov na seljake. Veliki broj marokanskih nacionalista pušten je iz zatvora. Opet odjekuju obećanja sa svih strana. Ali svako zna da se iza svih tih razgovora krije samo želja da se za Amerikance pronađe novo topovsko meso.

Prekookeansko snabdijevanje nije osigurano. Na francusku pomoć ne može se računati. Preostaje samo da se čeka, hoće li se urođenici pokazati kao „spasioci". Međutim ostaje kobna činjenica da samim sjevernoameričkim vojnicima nije uspjelo da sebi stvore potreban prestiž i vojnički ugled. Ratnici, koji daju da njihove puške iza njih za bakšiš nose arapski dječaci, vojnici, koji se opijaju do besvijesti, te koje se nalazi po uličnim jarcima opljačkane do gole kože i bez oružja, ne odgovaraju nimalo onoj predodžbi o vojsci koju nosi u sebi svaki Francuz a pogotovo svaki Marokanac.

Osjetljive rupe u izvježbanosti sjevernoameričkih trupa, koje ne pozdravljaju ni svoje sopstvene oficire, i suviše se daju vidjeti. Višesedmičnim kursevima ne da se nadoknaditi nedostatak vojnog vođstva. Čak i u tako važnim zadatcima, kao što je koordinacija akcija raznih rodova oružja, počeli su se Amerikanci vježbati tek nakon svog iskrcavanja u Africi. Tako vojnici Sjedinjenih Država ne djeluju ni najmanje ubjedljivo na sjevernoafričku javnost, izazivajući prema sebi više mržnje nego ljubavi, više prezrenja nego poštovanja. Vašington je međutim mnogo računao na moralno-propagandistički efekat iskrcavanja svojih trupa. Ali, kao što vidimo, on se i ovdje, kao i u svemu drugome, gorko prevario.

„ЧИСТОЋА БРАКА" — (одговор)

У прошлом броју листа изашао је један врло укоран чланак, у којему су набројене све мане савремене жене. Чланкописац заговара потребу да жена мора да врши своју једину улогу што јој је природа додијелила и то да буде искључиво домаћица, супруга и мајка. Све друге улоге не спадају у женин дјелокруг и према томе морају се сматрати наметнуте или попримљене од друштва, које је тиме искварило првобитну улогу жене, скренувши је са правог пута. Жена — према чланкописцу — преставља конгломерат којекаквих захтјева, прохтјева и изкварених навика, које јој никако не доличе и које јој кваре и поништавају природне одлике и особине, без којих страдају заједнице, нације, народи, државе, континенти и расе. Уистину, Европа пропада, Азија нестаје, а Америка догоријева од шминке, пудера и опште савремености, док свјетске статистике сваке године постојано и упркос господина „А" надодавају привидне милионе цјелокупном броју свјетског становништва.

Далеко је зашао господин „А"... Тако далеко да је заборавио и своје успомене, наиме, кад је сам тражио по вијугастим неосвијетљеним велеградским улицама баш оне жене које сада „ex catedra" напада и оговара.

Али свеједно!

Генерализати није увијек умјесно. Господин „А" је захватио и онај највећи дио жена које савјесно и озбиљно врше своје породичне дужности баш онако као што и он сам жели. Нарочито пак у Црној Гори. Има у бијелом свијету и жена које схваћају живот као најљепши божији дар. Хоће да га искористе и употребе онако како им се прохтије. Оне су своје поимање стекле кад о будућим дужностима супруге и мајке нијесу уопште ни мислиле. Зашто да их укротимо категоричким оковима строгог чланкописца, ако у томе оне налазе оно исто задовољство као и господин „А" на богато намјештеној трпези? Којим правом?

Осуђивајући даљња поступања у вези са животом, чланкописац на име не узима у обзир да је живот — а нарочито градски живот — много и много пута сувише крут и тежак и са мушкарцима. Не узима у обзир жену која је силом прилика била присиљена да уђе у вртлог животног динамизма и да сама зарађује своју кору хлеба. Не узима у обзир ни околности појединих породица, које уз мизерну нижечиновничку плату не могу ни себе да прехране а камо ли да мисле на умножавање своје породице. Не узима у обзир ни рад ни службу, коју је жена морала да задржи и послије него ли је ступила у брак, јер су мужевљеви приходи тако скромни и недовољни да задовоље најелементарније потребе новоосноване брачне заједнице. Не чудимо се. Не узима у обзир ни самог себе!...

Сличних узрока, које присиљавају жену, да, по мишљењу господина „А", одступа од своје основне линије, могао би се навести дуги низ. Пошто су сувише познати и на дохвату, препуштамо читаоцима да их наброје и помоћу њих увиде сву неумјесност прекора и жигосања слабијег пола.

Хоћу само још једно да напоменем и то да је овакво нападање на жену и сувише смијешно да би га човјек могао да схвати разумно, јер су жене онакве какве смо ми мушкарци хтјели да буду. Ми их тражимо, ми их наговарамо, ми их узнемиравамо, а, ево, чак и нападамо... Ми смо скалупили систем социјалног живота, ми смо сковали којекакве законе и одредбе, које нам тобоже дају нека извјесна права што жени себично оспоравамо, а која ничим нијесмо заслужили, пошто су жене кадре и способне да врше и обављају најкомпликованије послове исто као и мушкарци. У напреднијим земљама и у политику улазе, заступајући можда боље од мушкараца интересе своје странке.

Нама је пријатно кад имамо поред себе ропкињу. Тада се наш егоизам не буни. То враћање троглодитизму чак нам и ласка, јер је задовољен наш егоистички инстикт. Не мислимо да је то преживјели патријархални живот који претставља стазу а никако напредак. Немамо времена да анализујемо кад знамо унапред да би закључак био поразан за мушкарца. Ми гледамо сламку у туђем оку, а не видимо греду у своме.

Но, ако пак признајемо појединим народима висок ступањ културе и цивилизације морамо увидјети да су назори господина „А" што се жене тиче савршено зрели за сваки музеј. У Шведској и Норвешкој жена има једнака права као и мушкарац на свим пољима рада, знаности, умјетности и забаве. Тамо вас у трамвају нико не пита за карту. Предузеће се ослања на васпитање појединаца, који знају да се вожња мора плаћати. Зато је смјештен на видно мјесто један метални сандучић, у којем свако увлачи, према изложеном цјеновнику, одговарајућу своту новаца. То исто вриједи за новине, часописе, књиге, сендвиче, пиво и слично. Нико вас не пита, нико не гони, нико не оговара. Жена сама — нашминкана, разумије се — излази, улази и залази дању и ноћу куд мора и, куд хоће, а да се нико и не осврне. Дапаче, свако је поштује и свако јој је на услузи.

Упоредите молим вас само за моменат, тај живот са трзавицама наше чаршије, па ми кажите да ли више волите онакву савремену и одгојену али нашминкану жену, или брбљиву угорну кухарицу?

Хтио бих још једном да завирим у шкриње заборављених успомена господина „А" и да потражим баш оне жене које он тако немилосрдно шиба. Оне би непобитно посвједочиле да је он исти некад одобравао и он заговарао еманципацију. Али то су били млађи дани. Тада је душа, ко звијезда на небу, треперила властитим жаром оне нјековне љубави, која је толико срдаца очарала и у бијесу свог младалачког жара, из осјећања сагорила. Тада је то било!... Некад!... Давно!...

А сада? Пустињски калуђер напада редом све оно што му из дана у дан све више измиче. Истина је, сваки тор има и своју шугаву овчицу. Али она је достојна сажаљења, пажње, његе, да би је тако уздигли на ниво других другарица, које иако се шминкају, пуше и мажу ноћним и дневним, односно масним и сухим кремама, ипак знају да буду узорне другарице, услужне супруге и беспрекорне мајке своје дјеце. Превише смио изгледа ми напад на жену, тим више што ће послије, свеједно, као и у прошлим вјековима, читава људска дјелатност плести жени најљепшу ауреолу изабраних снова. Жена је пјесма, коју су испјевале најосјетљивије душе човјечанства, да у слатком заносу осладе сухопарни додир окрутним животом, у којем се редовито наилази на пакост, на лицемјерство, на дрскост, на неотесаност појединаца и маса, против чега господин „А" још није устао. Жени су највећи пјесници посветили своје најљепше мисли јер је она једина тајанствена сила која опаја и усрећује. Све што ради жена у животу, ради само за то да се нама мушкарцима што више допадне. А ми је грдимо!...

Улога модерне жене је сувише тешка да би је свака редом могла добро одигравати и примијенити. Шминка није једноставно мазање. То је умјетност која захтијева интелигенције и укуса. Погрешка је донекле у томе што свака жена мисли да посједује те природне дарове и шминка се према својој увиђавности како боље зна и може.

Чланкописац дозвољава умјерено „корегирање природе", али у исто вријеме напада стручњаке и салоне, не схваћајући да су баш те институције настале у намјери да се жена одгоји да би остала у тој умјерености. Шминкање је умјетност — а нипошто набацивање којекаквих препарата и боја. Ако се том умјереном и дозвољеном начину шминкања признаје извјесна вредност, онда би господин „А" био пуно кориснији утрошио своје драгоцјено вријеме да се позабавио потребом ширења и у овој средини појединих савјетодавних ревија, чланака и слично, да би се на том пољу [illegible] и оне жене које су донекле заостале, изазивајући револт код истомишљеника господина „А". Али нападати и признавати не иде.

Дужност је сваког мушкарца да, колико зна и може, упливише својим савјетом и укусом на сваку жену која претерује у ма каквој грани моде, јер пријатељица, супруга и мајка постаје и остаје интересантна, угодна, дражесна и привлачљива ако је уредна и дотјерана. Мирис лука, кухиње и разних јела у којима наш пријатељ, изгледа, ужива, нијесу ни најмање привлачљиве одлике за мушкарца, који у јелу тек види средство за живот, а никако уживање, задовољство или циљ своје егзистензије.

Литература пак о којој чланкописац иронише претставља ипак излив и продукт искреног обожавања и осјећања према жени као омиљеној краљици и чаробној ружи овог мизерног земаљског живота. Та је литература никла из пера просјечних људи, који нијесу имали полет великих пјесника свих времена, нација и народа, да жени пишу савршене оде, химне, пјесме и бесмртне стихове. Но ипак преставља поштовање које жена заслужује, јер даје тон, смисао и циљ цјелокупној човјечјој дјелатности.

А да задовољимо нашег пријатеља надодајмо још да жена каквих он тражи има 90% у свакој народној заједници. У овој, црногорској, мислим, пуно више. Нека према томе у ступцима листа њима тумачи разне кухињске рецепте. Ми ћемо се забављати читањем оне литературе коју он одбацује, обожавајући, у исто вријеме, онај скромни постотак блиједих, витких, интелегентних, васпитаних и слатких створења, напрезајући се чак да нешто и сами — у лиричном полету наше још младалачке крви и маште — о њима напишемо или испјевамо.

Еволуција укуса тражи дотјерану жену, еволуција цивилизације савремене људе.

Тај логички и потребни процес не могу зауставити — срећом — ни наши чланци, ни наша воља.

Ђино

БРСКОВО

У низу написа о географским, историјским и привредним знаменитостима наших крајева вриједно је поменути и Брсково, наш чувени рударско економски центар из средњег вијека који је прије својих 700 година био на врхунцу свог напретка, док се данас о њему зна само из књига.

Тај наш најстарији средњевјековни рудник налази се око 5 км. источно од ријеке Таре и Мојковца у планинском, тешко приступачном терену на преко 1.000 м. надморске висине. Сада се ту налазе само остаци рударских поткопа и рупа, брда шљаке и згуре и трагови рударског насеља: града, цркве и саме колоније, али крајем XII вијека овдје је бујала људска дјелатност. Вадило се олово, сребро и бакар, ковао се српски сребрни новац, цвјетали су кујунџијски, ковачки и поткивачки занати а трговало се са Котором, Дубровником, Млецима.

Рудари су били Нијемци звани Саси, који су дошли из Мађарске, послије најезде Татара, за владе Уроша I. Срби су их звали „рупницима" (од рупа) а у нашим крајевима и Босни звали су се и „среброђелци". То су били католици који су од српских владара добили слободу вјере и дозволу да могу имати и своје судове. За искоришћавање руда и потребних шума добијали су велике повластице а прерађену руду није им смио нико одузети. Од времена Уроша II, Милутина био је тачно регулисан њихов однос како са српском властелом, тако и са Дубровчанима. Познати чески историчар Јиречек мисли да су Саси били само предузимачи, док су сопственици били углавном Дубровчани. Првобитни сопственици били су наравно тамошњи властелини који су продавали своја права, баш као што се то и данас чини, тако да су касније имовински односи били јако заплетени. Има података да су у Брскову поред Дубровчана учествовали и Которани и Барани а трговаца је било чак из Задра.

Сједиште власти и упорна тачка за случај рата била је тврђава — град на једној истакнутој главици. Доље око једног трга низале се, већином дрвене, куће и радње и то је било трговиште. Католичка црква је била обавезна а пошто су домороци били у мањини, таква рударска трговишта имала су изразито латински карактер. У случају рата рудари, трговци, радници бранили се, заједно са трупама господара из града, а само трговиште је привремено напуштано.

У Брскову се од руда вадило углавном олово и сребро док бакар у мањој мјери. Олово и сребро вадило се напоредо јер је главна руда била сребронсни галенит — сулфид олова из кога се приликом топљења сребро одвајало од олова тако рећи аутоматски, због знатне разлике у специфичним тежинама. Ову методу познаје под именом „купулације" и данашња металургија. Руда се прво туцала у специјалним млиновима са воденим погоном и топила у високим пећима. Овдје су Саси били велики мајстори и прави стручњаци без конкуренције. Зато су за коначно пречишћавање (афинатура) били мајстори Дубровчани и Млечани који су га вршили код својих кућа.

Поред великог рудника била је у Брскову и ковница новца српских владара у којој је прво ковање почео још краљ Урош. Брсковски грош познат је из 1277 године. Ковница је радила под надзором специјалних краљевих повјереника. Има података да су у исто вријеме брсковске кујунџије фалсификовали млетачки новац због чега је долазило до сукоба са Млецима и са Дубровником. У Брскову је зато био постављен један изасланик, нека врста конзула. Новац се ковао руком помоћу нарочитих гвозедених калупа а ковничари су били искључиво Дубровчани. У оно вријеме владари, наиме, још нијесу почели да испољују тенденцију да пригрaбе сву производњу скупоцјених метала у своје руке и куповали су сребро из Брскова под истим условима као и поједини трговци из Дубровника.

И тако видимо да је Брсково био не само значајан рудник, већ и једна од најзначајнијих ковница новца и најважније трговачко и занатско мјесто у српској држави почевши од Уроша па све до цара Душана. Многе величанствене задужбине, цркве и манастири, које и данас говоре рјечито о нашој старој слави и величини, могле су да буду саграђене захваљујући и приходима од брсковског рудника. Међународне везе са Дубровником и Млецима оживјеле су захваљујући извозу руде, а специјални путови су водили из Брскова за унутрашњост и Дубровник.

Пусто је данас некад славно Брсково. Старе шуме расту на мјесту некадањег трговишта. Данашњи саобраћајни правци мимоилазе га. Па ипак у унутрашњости земље остало је без сумње још много блага. У самој згури толики је проценат метала да би се могао модерним методама поново искоришћавати. Будућност ће показати неће ли поново оживјети рударска дјелатност и на мјесту старих „рупника" прорадити парне машине и електричне дизалице.

М.

Један њемачки деманти

Њемачки мјеродавни извори демантују категорички да је Њемачка затражила од шпанске владе уступање подморничких база у Тангеру, на Балеарима и на Канарским Острвима.

Мед у исхрани и лијечењу

„Сине мој, једи мед, јер је он сладак и за [illegible] срцу твојему"

Саломо

Наш свијет не познаје довољно састав и важност меда, као ни његов повољан утицај на човјечији организам при редовној употреби у исхрани. То је и узрок [illegible] више [illegible] и напиједају кукујући по разним трговинама умјесто правог и хигијенски [illegible] пчелињег меда разне вјештачке слатке [illegible] који у себи не садрже ништа [illegible] према томе [illegible] ничега [illegible] са природним пчелињим медом [illegible] да меду претпоставе употребу [illegible] који је као и вјештачки мед неприродан, такозвана „мртва храна", која не само [illegible] толико повољан утицај на [illegible] организам већ [illegible] штоди.

Да би и општи [illegible] којима [illegible] првјенствено [illegible] дописи из пчеларства, били [illegible] упознати са овим, сриједно сам [illegible] извод „Мед у исхрани и лијечењу" [illegible] онај којему све чињенице буду [illegible] и сам велику важност ширења [illegible] пчеларства у народу и, надам се [illegible] ће по њима се наравно, како [illegible] мишљам, [illegible] од себе [illegible] буду праведног дјела, а не да се [illegible] сипају [illegible] маглу.

Као што [illegible] напоменух, према природи свог постања мед има двије врсте и то једно је прави природни пчелињи мед, а све остало су вјештачки медови који се у трговинама продају под општим именом „мед". [illegible] купци их не разликују, дочим у исхрани и љекарству њихова је вредност огромна, међу њима постоји огромна разлика.

Природни пчелињи мед јесте онај који су пчеле медарице својим језиком посисале у виду слатког сока (нектара) из биљака кроз једњак унијеле у медни мјехур, [illegible] претрпио извјесне хемијске промјене, и [illegible] зад пчеле га смјестиле у саће и, посипујући ово, при врло ниској температури вентилирањем ослободиле сувишне воде које у нектару (слатком соку) има око 3/4, и тек тако зрио згуснут мед поклопиле поштаним поклопцима. Само овакав, и никакав други, јесте зрио пчелињи мед. Овакав мед садржи у себи све особине једног природног органског сока и такав као продукт за исхрану стоји на граници животињских [illegible] биљних средстава за исхрану. А то није случај са такозваним вјештачким медовима [illegible] шећером чија је употреба код нас толико одомаћена. Не, јер како вјештачки мед [illegible] и шећер приликом справљања при високим температурама губе из себе све особине једног природног органског сока, постају такозвана „мртва храна" и не само [illegible] у исхрани и лијечењу немају оне важности коју има прави пчелињи мед, већ су [illegible] по организам штетни, јер се организам [illegible] више напрезати да би извршио њихову употребу.

Научним испитивањем утврђено је да у меду има много животних материја и да мед не замара желудац варењем, јер се мед, због врло лагано дјеловање желучане киселине, врло брзо претвара у крв. Ради тога [illegible] може давати и старцима и болесницима [illegible] нарочито дјеци.

Тако [illegible] наука је утврдила да 1 кгр. пчелињег меда храни толико, колико 3½ кгр [illegible] или 12 кгр зеља. (1 кгр. говедине има 1000, 1 кгр јаја 1613, а 1 кгр. пчелињег [illegible] 3075 калорија. Калорија је јединица за мјерење количине топлоте).

Пчелињи мед има у себи грожђаног, воћног и трсканог шећера и неке количине декстрина, бјеланчевине, разних етерних [illegible] разних неорганских соли и органских и неорганских киселина, боја и витамина. А испитивањем минералних састојака меда пронађено је у њему сразмјерно велике количине гвожђа, бакра и мангана.

Милош Гл. [illegible]овић,
учитељ

ИЗ УРЕДНИШТВА

И поред свих наших опомена добијамо често рукописе без тачне ознаке пишчевог имена и адресе. Стога поново упозоравамо све наше сараднике да ће сваки такав рукопис, без икаквог обзира на његову вриједност, бити безусловно одбачен.

УРЕДНИШТВО
„ГЛАСА ЦРНОГОРЦА"

ЦРНОГОРСКА БАНКА
НА ЦЕТИЊУ

одржаће тридесети редовни збор акционара, дана 21 марта 1943 године у 10 сати прије подне у банчиним просторијама у Његошевој улици број 110 са сљедећим дневним редом:

1) Избор перовође и двојице акционара за овјеру записника и бројење гласова;

2) Извјештај Управног одбора о раду и рачунима у 1942 години;

3) Извјештај Надворног одбора;

4) Давање разрешнице Управном и Надворном одбору за рад и рачуне у 1942 години;

5) Предлог буџета личних и материјалних издатака за 1943 годину;

6) Избор 3 члана за Управни и 5 чланова за Надворни одбор.

Акционари који желе присуствовати овом збору, дужни су да положе своје акције на банчиној благајни најкасније до 14 марта 1943 године, или код филијала и повјереништава Црногорске банке најкасније до 10 марта 1943 године.

Цетиње, 15 фебруара 1943 г.

2—3 УПРАВНИ ОДБОР

ДНЕВНЕ ВИЈЕСТИ

ЛИЧНЕ ПРОМЈЕНЕ

ДЕКРЕТОМ ГУВЕРНЕРСТВА

а) Постављени су

У Подгорици:

Мартиновић Ђ. Мило, за званичника управе монопола — стовариште дувана.

у Колашину:

Ћетковић С. Милица, за привремену учитељицу основне школе у Мојковцу.

у Андријевици:

Ћулафић Н. Александар, за привременог учитеља основне школе у Лијевој Ријеци.

у Беранама:

Вукославовић М. Драгиша, за чиновника Пореске управе.

у Пријепољу:

Бабовић М. Мираш, за привременог учитеља основне *школе у Милешеву.*

б) Премјештени

на Цетиње:

Вучковић-Влаховић Зорка, професор гимназије у Подгорици (по молби).

у Подгорицу:

Рајковић Михаило, судија Окружног суда на Цетињу, у Окружни суд (по молби).

у Пљевља:

Поповић Обрадовић Велиборка, учитељица основне школе у Забрђу (по молби).

в) Опозвани су декрети

који се односе на:

1) Станковића И. Вукашина, учитеља.
2) Ђуришића С. Милорада.

г) Отпуштени су

у Подгорици:

Вукославчевић В. Мило, полицијски агент; Вукчевић С. Владимир, чиновнички приправник при среском начелству; Николић З. Љабо, служитељ Пореске управе.

у Андријевици:

Војводић Богић, учитељ основне школе у Коњусима; Чукић В. Душан, званичник-дневничар при среском суду.

д) Престала је служба

на Цетињу:

Митровићу Јовану, шефу механичке радионице Гувернерства; Нововићу Б. Вукалину, чиновничком приправнику VII Дирекције Гувернерства; Мартиновић Цвијети, болничарки-дневничарки болнице Данило I; Черњаку Н. Александру, чиновнику Хигијенског завода.

у Бијелом Пољу:

Кршикапи М. Момчилу, чиновничком приправнику поштанског уреда.

у Прибоју:

Стојановићу М. Илији, санитетском приставу.

Нови програми из националне групе предмета

У Дирекцији за народну просвјету налазе се у припреми нови програми за све наше основне, стручне и средње школе из народног језика и књижевности, из народног језика и књижевности, из народне историје и земљописа. Ови програми за који дан биће упућени управама свих наших школа у довољном броју. Настава из односних предмета увешће се још у току ове школске године.

Наше позориште

Вечерас наша позоришна трупа у режији г. Ђока Беговића, приређује позоришну игру „Саћурица и шубара" од И. Округића — Сремца.

Претстава у корист наших избјеглица

Синоћ је у Народном позоришту приређена претстава у корист наших избјеглица са обилним разноврсним програмом.

Први дио програма испуниле су ове тачке:

1) Оркестар Радио-Цетиње под управом Маестра М. Скјаво, отсвирао је „Сви под маском" — симфонија од Петроти, и „Мадам Бетерфлај" — оперска фантазија од Пучини;

2) Г—ђа Марија Леонтовић-Герасимовић пјевала је „Да л' је јасан дан" од П. Чајковског; „Тишина" од Кашеварова и „Хофманове приче" од Офенбаха. За клавиром г-ђа Н. Розендорн.

3) Мађарске и руске пјесме изводио је дует Розендора, на фисхармоници г. Франческети, члан оркестра Радио—Цетиње.

4) Руске балете: валцер, гавот и мазурку, извела су наша дјеца: Мила др. Мартиновић, Весна Пејовић, Мера Лекић, Петрица Весковић, Рајка Јовићевић и Мања Радуловић. За клавиром г-ђа М. Леонтовић-Герасимовић.

Други дио програма сачињавале су ове тачке:

1) Оркестар Радио-Цетиње извео је неколико мотива из Лехарових оперета;
2) Руски балети: јапански плес, полка и индуски плес;
3) Атракције илузионистичке групе Коратела;
4) Оркестар Радио-Цетиње: „Мерида" од Ћумани, дупли корак-финале.

Мађионичарске приредбе

Прошле недјеље мађионичарска група Коратела приредила је један интересантан и сасвим успио мађионичарски час за ђаке свих цетињских школа. Часу даном за гимназију изволио је присуствовати и Њ. Е. Гувернер са пратњом.

Њ. Е. Гувернер отпоздравио је ђаке и упутио им неколико очинских савјета и ободрио их за интензиван рад за своју личну срећу и за добро своје напаћене земље.

Вјенчани

Данас ће се у Колашину вјенчати г. Миле Рацочевић, бивши ваздухопловни капетан, са г-ђицом Татјаном (Цацом) К. Матановић из Цетиња. Вјенчани кум је Војвода Павле Ђуришић.

Срдачно честитамо!

Преминула

Дана, супруга г. Марка Ј. Мировића, учитеља основне школе у Врелима, преминула је послије краћег боловања у у 36-тој години живота. Наше саучешће!

НАРОДНО ГОСПОДАРСТВО

Начин ђубрења воћака

Воћке требају за своје развијање и доношење плода азот, фосфор, калиј и креч. Ове се твари додавају земљи испод воћака у облику разних ђубрива. Из земље узима воћка ове твари помоћу својих жилица сисалица на коријену, те их усваја и употријеби за изградњу стабла, грана, гранчица и лишћа; израду пупољака, цвјетова и плодова, те за пораст коријења. Јасно је, да чим више воћка има тих твари на расположењу, тим јаче и бујније ће развити своје тијело, те ће тим обилнији род доносити.

Од ђубрива долазе у обзир у првом реду домаћа или природна гнојива (стајски гној, осока и гној мјешанац — компост), вјештачка гнојива (азотна, фосфатна, калијева и кречна; у колико су иста докучива), као и пепео, који садржи фосфат, калај и креч. Код воћака се примјењује основно и допунско ђубрење. Основним се гнојењем додавају све наведене твари а допунским само поједине, за које се указује потреба јачег давања. Допунским се гнојењем такођер појачава дјеловање основног гнојења.

Ђубрење воћака има се по могућности изводити сваке године, како би се воћка одржала у снази и редовитој родности. Кад би се гнојило у размацима по неколико година, па макар обилно, воћка не би оваквако ђурење искористила рационално.

Основно ђубре за воћке је стајско ђубре, које садржава све наведене твари, а и твари које повећавају садржину земље на црници (хумусу), те бактерије, које су важне за превирање ђубрета. Стајско ђубре треба да је добро агорело, свјеже ђубре није подесно. У коликој јачини се има гнојити, зависи од врсте воћке, величине, родности, каквоће ђубрета, те од јачине земље. Множина стајског ђубрета износи за шљиве 1 до 2 м. ц., за јабуке $1^1/_2$ до 4 м. ц. на поједину воћку. Код засађивања воћака треба гнојити издашније, за шљиве 2 до 4 м. ц., за јабуке $3^1/_2$ до 7 м. ц., што зависи главно од јачине земље. Стајски се гној плитко заоре или закопа.

Осока, коју треба на сваки начин брижљиво прикупљати је такођер изврсно *гнојиво, нарочито за старије воћке. Она* садржава азот и калиј у лако растворљивом облику, те пуно бактерија.

Гној мјешанац или компост садржава такођер све храњиве састојке и бактерије, само у мањој множини но стајско ђубре; поради тога треба са компостом гнојити у већим множинама. Ово је гнојиво заправо најподесније за воћке, било за гнојење старијих воћака, било за употребу код засађивања нових воћака, само мора бити добро прерађен и угорео.

Дрвени пепео такођер се може примјењивати. Прије употребе просије се, посипа се за прст дебело око воћке и потк*опа. Кад се гноји стајским ђубретом* или осоком, не смије се истовремено гнојити пепелом, него мора бити између примјењивања појединих гнојења растојање од пар седмица.

Ђубрити се мора тако, да може највећи дио ситних жилица сисалица узимати храњиве састојке из ђубрета. Пошто се ове жилице налазе на извјесном одстојању од стабла, не смије се ђубрити близу стабла, већ даље од њега. Код воћака на стрмим положајима примјењује се ђубрење у јаркове на тај начин, што се изнад стабла ископа два три концентрична полукруга, у исте натрпа ђубре и загрне. Изводи се гнојење од јесени кроз зиму (ако није земља смрзнута) па све до прољећа, а осоком у рано прољеће. Такође се стајским ђубрем гноји у прољеће на лако растреситом, жљунковитом и каменитом земљишту, тамо гдје би се раније дато ђубре брзо испрало.

Инж. Н. В.

Важна исправка

У прошлом броју поткрала се у чланку: „Пољопривредни радови у фебруару" следећа грешка: у 19 реду одоздо треба да стоји „2% бордовском чорбом" у мјесто „20% бардовском чорбом".

Из правне теорије и праксе

Субјективна одговорност

Да ли штетник, извршилац грађанског деликта, мора бити вин, тј. да ли и он мора да се са својом радњом, односно њеном последицом, налази у психичким односима који су, с погледом на законске захтеве, такве каквоће да заснивају одговорност?

Ово питање не претставља велику *тешкоћу уколико се односи на штетника* који је штету проузроковао својом радњом. За таквог штетника обично се узима да треба да буде вин, у специјалном значењу грађанско — правне виности. Штетник који одговара за своју радњу, према уобичајеним схватањима у доктрини и пракси, треба да стоји у одређеним психичким односима са својом радњом, односно њеном последицом. Истина, има и овде подвојености у мишљењима. Претражујући по врло оскудним зборницима наше судске праксе, нашли смо једну пресуду, управо једно начелно решење, које на питање грађанско—правне виности гледа под сасвим новим углом. Крагујевачки првостепени суд пресудом од 11 IV 1930, бр. 24263, осудио је на накнаду штете туженог Х. пензионисаног мајора Д., који је, за време рата, убио њеног сина, мислећи да је војни бегунац. Суд је пресуду базирао на § 801 Сгз, по коме само се онда неко може ослободити одговорности, ако докаже да се штета није његовом кривицом но случајно догодила. — Апелациони суд је одобрио ову пресуду. — Међутим, касациони суд, примедбама свога другог одељења, поништио је ову пресуду, јер да тужени Душан није намерно, већ у заблуди, учинио радњу чија је последица тужбено тражење. — *Апелациони суд није усвојио ове примедбе.* Своје мишљење заснovao је на § 800 Сгз., где се изричито каже да онај ко другоме какву штету начини мора и да је накнади. „То је општи пропис, вели се у мишљењу апелационог суда, пропис који у начелу прописује да се свака штета мора накнадити. По смислу § 801 Сгз, право на тражење штете од њеног проузроковача условљено је његовом кривицом, било злом намером, било небрежењем. Dolus или culpa може бити од утицаја само на одмеравање величине накнаде". „Од накнаде причињене штете може се неко само у том случају ослободити, ако докаже да се штета није његовом кривицом но случајно догодила". У конкретном догађају не постоји случај (casus fortuitus, vis maior), тј. таква чињеница која није зависна од Душанове воље. — Касациони суд у својој општој седници усвојио је ово гледиште.

Иако у нашим зборницима судске праксе нисмо могли наћи још коју сличну пресуду или мишљење, ми верујемо да ово и овакво гледиште апелационог суда није усамљено. Шта оно значи? Значи то да се од штетника не тражи зла намера или небрежење, дакле не улази се у испитивање његовог психичког стања, па да он одговара за учињену штету. Сем ако се штета случајно догодила, штетник ће морати да одговара за накнаду за учињену штету био он вин или невин, а зла намера или небрежење, који се код њега буду нашли, не условљавају постојање саме те одговорности, већ од њих зависи колика ће бити накнада.

Ми се, као присталица савремених напредних схватања у области грађанске одговорности, радујемо што се и кроз нашу судску праксу, као и у теорији, пробијају нова погледи. Али, у погледу тумачења прописа Сгз. на којима је засновано гледиште у изнесеном примеру, не бисмо се могли сложити са закључцима апелационог суда. Српски грађански законик усваја теорију субјективне одговорности. Ако у § 800 Сгз. и није прављена алузија на њу, овај се пропис не сме сам за себе и буквално тумачити, већ се мора довести у везу са § 801 Сгз., који му служи као допуна. У овом другом пропису изричито се каже да ће штетник одговарати само ако је крив, тј. ако је штету учинио са злом намером или у небрежењу, а неће одговарати ако се штета случајно догодила. Поставља се питање: хоће ли штетник одговарати ако је штету учинио у једном психичком *стању које се не може окарактерисати* као зла намера или небрежење, например у душевном растројству? Ако се широким тумачењем односног прописа Сгз. и не би могла сва оваква психичка стања подвести под појам случаја, могло би се на горње питање одговорити per argumentum a contrario. Тако би се могло закључити да штетник неће одговарати у два случаја: 1) ако се штета догодила услед узрока независних од његове воље (casus fortuitus, vis maior) и 2) ако је невин, тј. нема зле намере или не постоји небрежење (culpa lata, culpa levis, culpa levissima). Наравно, штетник треба оба ова случаја да докаже. Остаје отворено питање да ли се психичка стања из којих штета проистиче, а која се не могу карактерисати као зла намера или који од степена небрежења, могу подвести под појам случаја. У широком смислу речи, под случајем се подразумева сваки догађај који не зависи од људске воље. Обично се узима да су долазе casus fortuitus и vis maior, а неки ту убрајају и fait du prince.

У пракси нема строго одређеног критеријума за разликовање casus fortuitus-a од vis maior-a. Зато је било потребно јасно разграничити ове појмове. Есмен је изнио своје мишљење у том погледу. По њему, vis maior је акт по својој природи апсолутно стран личности или предузећу одговорног лица: бура, поплава, рат, најезда, побуна. Есмен у vis maior убраја и fait du prince и акт трећег лица. Casus fortuitus би, по њему, био „безимени поремећај који се на један општи начин производи у унутрашњости предузећа", који, дакле, није апсолутно стран природи предузећа и који се догађа на изванредан начин. *Ту спадају например, пожар,* прскање котла, други велики материјални квар и т. д. Као што се види, заједничко је casus-у fortuitus-у и vis maior-у то што не зависе од људске воље, а разликују се по томе што је vis maior апсолутно стран природи лица и предузећа, док је casus fortuitus апсолутно стран само природи лица.

Практични значај разликовања између casus fortuitus-a и vis maior-a, по мишљењу Есмена састоји се у томе што се лице ослобађа одговорности ако се позове и докаже vis major у сваком случају, док се одговорности у сваком случају не ослобођава ако се позове на casus fortuitus.

Ако се узму као тачне Есменове дефиниције casus fortuitus-a и vis maior-a, онда се психичка стања која нису ни зла намера ни који од степена небрежења, а услед којих је наступила штета, не могу подвести ни под који од та два појма. Али, ми мислимо да Есмен греши кад каже да су vis maior и casus fortuitus апсолутно страни природи лица. Правилно је да се узме да су независни од воље лица, да су, дакле, страни вољи лица. Овако исправљено схватање vis maior-a и casus fortuitus-a пружа могућност да се помоћу њих обухвате пси*хичка стања која нису ни зла намера* на који од степена небрежења. У Српском грађанском законику нема изричитог прописа који би нас упућивао на овакав закључак, али држимо да би се ова конклузија могла оправдати помоћу метода за тумачење закона. Већ у § 1257 Предоснове Југословенског грађанског законика наговјештава се такво схватање.

Правник

ЛЕКЦИЈЕ ИЗ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА

Prevod zadatka br. 42

Čija je ova bijela kuća na brijegu? To je bila jedne vrlo bogate porodice. Ko je ona gospoda sa tamno crvenom haljinom? To je jedna slavna pjevačica iz šeg pozorišta. Naš rodak ima crne kose i smeđe brkove. U Veneciji ima krasnih drevnih palata orijentalnog stila. Želite li jedan okrugli sto? Ne ja bih radje jedan četvorougaoni sto. Ja stanujem na četvrtom spratu jedne visoke kuće i vidim sve male brežuljke što okružavaju varoš.

Prevod zadatka br. 43

Il signore ha (possiede) dei libri italiani e tedeschi. Avete comperato (acquistato) un tavolo rotondo oppure quadrato? Domenica scorsa abbiamo letto con il nostro maestro un racconto italiano. Il vecchio signore con la barba bianca è un certo povero professore ungherese, egli abita in questa via stretta. La nostra uva non è così dolce come quella (il come la) italiana. Come si chiama questo signore con la barba rossa? La chiesa di San Pietro a Roma è molto grande e bella.

—:—

Za sljedeću srijedu izradite zadatke br **44** i 45.

Канонске посјете

Митрополита г. Јоаникија

Њ. Високопреосвештенство Митрополит г. Јоаникије неуморно обилази своју духовну дјецу и води крмило наше цркве у овој славној српској покрајини жељом и мишљењу.

Дана 14 и 15 овог мјесеца Њ. Високопреосвештенство учинио је званичне посјете Цемница. Први посјети била 11 овога мјесеца учињена је Брчелу. Г. Митрополит стигао је у Брчели у 9 сати. На комисије су изашле многи народа дочекали га је огромна маса народа. Ту су били постројени националисти и ученици основне школе. На челу народа налазило се је свештенство у одеждама. У име свештенства Г. Митрополита поздравио је свешт. Павле Радоновић, арх. намјесник из Бара. Послије овога отпочела је свечана арх. литургија на којој је рукоположен у чин ђакона Борислав Вучић. Послије литургије Њ. Високопреосвештенство са врата од манастира одржао је једну свјетлу и јасну бесједу о митару и фарисеју. Даље и извела се су биле мисли Њ. Високопреосвештенства, које су се односиле на садашње тешке дане нашега народа. Послије одржане бесједе поздравили су Г. Митрополита учитељ г. Марко Марковић у име народа и командант националне војске у име своје. Од јуче говорника се је Њ. Високопреосвештенство у одговору срдачно захвалио. Послије ове свечаности црквена Општина са одбором приредила је ручак за овдашње госте на коме је пало више здравица.

Послије ручка Њ. Високопреосвештенство отпутовао је у Сотониће и исто стигао у 4 сата послије подне. У близини цркве дочекала га је маса народа. И ту су били постројени националисти, и ученици основне школе, и свештеници у одеждама. Једна ученица основне школе предала је Г. Митрополиту букет цвијећа и поздравила га са неколико лијепих ријечи. Код цркве га је поздравио свештеник Сотоне Радоновић. Послије тога Г. Митрополит наслужио је вечерње и изговорио једну врло учену бесједу о разумности наше вјере. Нарочито су били одушевљени присутни Г. Митрополита шоме како истинска учена људи били су истовремено и дубоко религиозни. Увече је Г. Митрополит био гост код. изабраног сотоњског домаћина г. Стевана Станишића.

Дана 15 овога мјесеца Њ. Високопреосвештенство учинио је посјету Овтоцима. У Овторшни цркве га је огромна дочекала је г. митрополита велика маса народа. Ту је поздравио г. Митрополита у име народа Овторшни-Лимљанске свештеник Мило Пламенац. Послије је осужена свечана архијерејска литургија. На литургији је извршено и једно рукоположење презвитера. На крају литургије Њ. Високопреосвештенство одржао је једну дугу и врло дирљиву бесједу о празнику Сретења, доводећи у везу и сличност прилике нашега народа. Бесједа је учинила врло лијепу импресију на присутне. Послије овога Бољевићи су у части г. Митрополита приредили ручак на коме је било више здравица.

Посјете Њ. Високопреосвештенства Г. Митрополита Цемници оставиле су међу Црмничанима лијепе и пријатне успомене.

Х.

МАЛИ ОГЛАСИ

Своју кућу у Старој Вароши, улица Плавница бр. 7 продајем из слободне руке. Кућа је нова и од тврдог материјала. Састоји се од двије собе, ходника и шупа, са по сбом авлијом. За услове обратити се потписатој.

Марија М. Вујошевић

3—3 Подгорица, ул. Плавница бр. 7

Изгубила сам бон за хљеб број 782, те га овим оглашавам за неважећи.

Весник Јелена

2—3 Подгорица

ОГЛАС

СТРУЧНО ЧИШЋЕЊЕ мушких и женских шешира хемијским путем, врши се по умјереној цијени, у Никшићу, Стојана Ковачевића улица бр. 26 (Стара варош преко пута затвора).

1—3

ОГЛАС

Изгубио сам бон од хљеба, издат у Подгорици под бројем 6305, те га овим оглашавам за неважећи.

Драгољуб Н. Радовановић
Подгорица
1—3 Шћепанића улица 32

Јавна благодарност

Приликом преноса и сахране наших предрагих и никад непрежаљених синова, односно браће, оца и супруга

† Лазара Ј. Шћепановића

— пјешад. капетана I класе — и

† Милутина Ј. Шћепановића

— професора —

који су поведени од стране комуниста, убијени и масакрирани у Куловом Присоју 16 марта прошле године, а 27 децембра пренесени у Даниловом Граду и сахрањени. Указато нам је огромно искрено саучешће, те нам ублажили бол, да не можемо пропустити, а да се и овом приликом најискреније не захвалимо свима и свакоме ко нам на који путем изјави саучешће.

Доживотно смо благодарни команданту националних трупа г. ђенералу Блажу Ђукановићу, који нам је преко нарочите делегације изјавио своје саучешће; команданту зетског четничког одреда г. пуковнику Бају Станишићу, који нам је лично изјавио саучешће увелико омогућио пренос и сахрану покојника и преко свог ађутанта опростио се са покојним Лазом, као својим бившим ађутантом; среском националном одбору из Подгорице и Данилова Града, грађанима оба пола вароши Данилова Града и околице, који у великом броју лично присуствовaше сахрани и погребу; браћи Дедо Загарчанима и Горње-Загарчанима, који не жалише труда да наше покојнике пренесу из познатог „Куловог Присоја", пријатељима из Прекобрђа, Ђепетића и Ораха (а нарочито Саву и Николи Пејовићу на пажњи коју су причињели приликом преноса покојника), Комана, Бандића и Барјамовице, који се придружише и омогућише пренос покојника; четницима на челу са капетанима г.г. Мијанићем и Павићевићем који предусретише покојнике са свим почастима и отпратише до Данилова Града. Доживотну благодарност дугујемо говорницима, који су се онако дирљивим говорима опростили са покојницима: г. мајору Николи М. Беговићу у име главног националног одбора и команданту националних трупа г. Мирку Војводићу у име команданта Зетског четничког одреда и четника, г. Благу Бољевићу у име среског националног одбора у Подгорици, г. професору Милошу Јововићу у име ђака и наставника свих школа, г. Илији Савељићу у име среског националног одбора Данилова Града, г. Велиши Домазетовићу, учитељу у име Загарачко Озринићког батаљона, г. капетану Лакићу Божидару у име активних официра, г. Мирку Беговићу, капетану Мињићу у име четника, Филипу Величковићу учитељу, попу Раду Радуловићу, учитељу Ђоку Пејовићу, Петру Секулићу и учитељу инвалиду Душану Чупићу, који онако слијеп није пожалио труда да лично дође и одржи онако дирљив говор, који је сваког заплакао. Доживотно смо захвални свештеницима који су извршили опијело: г.г. Јовану Величковићу, Митру Кажићу, Новаку Јовановићу, Петру Вуковићу и Спасоју Радуловићу.

Доживотно благодарни остајемо Загарчанима и Подгоричанима који у онако великом броју дођоше и наше драге покојнике братски ожалише. Хвала на положеним вијенцима: породици Голубовић из Подгорице, г.г. Милу Беговићу, Зорији Ђуровићу и Наталији Марушић. Свима који нам на који путем изјавише саучешће остајемо до гроба благодарни.

Данилов Град, 11-I-1943 год.

Доживотно ожалошћени:

мајка: ЈАНА; брат: ВАСИЛИЈЕ, учитељ, сестра: МИЛЕВА,
супруга: АНА, кћи: РАДМИЛА, стриц: ТЕОДОР,
снаха: ГОСПАВА, братаничне: СЛОБОДАНКА и СРЕТЕНКА

ВЕЛИКИ ЈАПАНСКИ УСПЈЕСИ У БИРМИ И КИНИ

Чанг-Кај-Шек моњака на све стране за помоћ

Кинески фронт

Борбе у зонама Јунана и на бирманској граници настављају се са великом жестином. Опажа се да кинеским трупама постаје све теже одељевати снажном притиску Јапанаца. Јапанским јуришним одредима успјело је да се искрцају на неким тачкама обале у предјелу Квантунга и да тамо консолидују извјесни број истакнутих положаја.

У околини Кантона запосјеле су јапанске трупе два значајна мјеста. У овим акцијама претрпио је непријатељ тешке губитке у људству и материјалу. Заробљени су изјавили да су срећни што се могу ставити на располагање јапанским и кинеским националним трупама. Дуж Јангцекајанга су чункингшке трупе у борбама изгубиле 1000 војника, који су заробљени, и знатан плијен. Јапанске трупе које у сададњи са одредима националне Кине завршавају разорење 89 кинеске комунистичке армије, која је прије извјесног времена опкољена, ухватиле су многобројне заробљенике и огроман плијен. Јапанска војна команда трупа које оперишу у Сјеверној Кини саопштила је да је непријатељ током мјесеца јануара оставио на бојишту 7.000 мртвих и 5.500 заробљених. Нарочито знатне губитке претрпио је у ратном материјалу.

Јапанске формације и трупе кинеске националне владе почеле су офанзиву у Шачтунгу, Шансију и другим крајевима.

Ваздухопловне акције против ратних циљева у провинцији Хупеј задале су осјетљиве губитке положајима Чанг Кај Шекових трупа.

Јапански успјеси на Далеком Истоку

Јапанско ваздухопловство било је нарочито активно у Бирми. Оборено је 6 непријатељских авиона, док су други оштећени у ваздушним двобојима над бојиштем.

У Новој Гвинеји претрпио је непријатељ осјетљиве губитке током борби са јапанским трупама, које су заробиле многобројне непријатеље са ратним оружјем.

Осам непријатељских авиона напало је луку Акјаб у Бирми. Три нападачка авиона су при томе оборена. Један непријатељски двомоторац који је покушавао да нападне Рангун пресретнут је од стране јапанских ловаца којима је успјело да га оборе. 13 овог мјесеца су јапанске формације бомбардера бациле бомбе на један непријатељски положај на индијско-бирманској граници. Овај циљ био је нападан два пута узастопце. Други јапански бомбардери напали су неколико мјеста у Аустралији. Јапанци су, током посљедњих борби у предјелу Хопеј, ухватили 546 заробљеника. На бојишту је набројено преко 200 погинулих. Сем тога је заплијењена велика количина оружја, муниције и осталог материјала.

Чанг-Кај-Шеков изасланик у Индији

(Бомбај) Сазнаје да је у Бомбај стигао Чанг Кај Шеков начелник генералног штаба ради сусрета са енглеским генералом Вавелом. Ради се о захтјевима за појачања.

Рат у Пацифику

У вези са недавним операцијама на острву Гвадалканару истиче се у војним круговима главнога града да су јапанске трупе на овом сектору потпуно извршиле њима повјерени задатак. На тај начин створен је у југоисточном Пацифику несаломљиви одбранбени систем. Тако је отклоњена англосаска опасност која је *угрожавала Источној Азији.*

Ваздухопловство на састава јапанске морнарице оборило је над Саломонским острвима између 10 и 15 фебруара 64 непријатељска авиона и разорило још један апарат. Јапански губитци износе свега 2 авиона. Сем тога је оштећено неколико сјеверноамеричких војних постројења.

Јапанско ваздухопловство је на једном другом сектору оборило између 10 и 15 фебруара 4 непријатељска авиона, а разорило других 5, не претрпивши никакве губитке.

У зони Алеутинских острва оборено је између 10 и 15 фебруара 3 авиона, док су разорена још два друга.

Привремено обустављање мање потребних индустрија у Њемачкој

Њемачки министар привреде приказао је функције националног живота на општем пољу ратне привреде. Између осталог је истакао потребу да се елиминирају неке ситне индустрије да би се могло уштедити гориво и друге сировине ради појачавања садашњих ратних индустрија и оних које ће можда ускоро никнути. Послије рата моћи ће индустријска предузећа која сада прекину са радом, поново отпочети да нормално функционишу. Њемачки народ је већ схватио потребу ових мјера, те их са одушевљењем помаже. Други циљ ових одлука је примјена мањег броја радника, тако да би војска имала нове војнике. Такође и министар Гебелс истакао је нове задатке који очекују све грађане Рајха пред лицем бољшевичке опасности.

Посљедњи билтени осовинских снага

Главни стан италијанских оружаних снага јавља:

У Тунису влада акција извиђачких одреда. Очајни атмосферски услови ометали су *ваздухопловне акције. Један наш авион није се вратио* у базу.

У Западном дијелу Средоземног Мора је једна наша подморница у зору 18 фебруара напала и погодила торпедом један брод који је пловио у конвоју.

Фиреров главни стан јавља:

На западном Кавказу и дуж Доње Кубање је почетак отапања допустио само операције од локалног значаја. Током истих је један напад јужно од Новоросијска омогућио остварење нових успјеха. На фронту предјела Дона и код Харкова нападао је непријатељ са моћним снагама; он је одбијен у жестоким борбама. Многобројни офанзивни напади југозападно од Орјела *били су сломљени.* Ваздухопловство је интервенисало против концентрација борних кола, артиљеријских положаја и непријатељских колона у маршу, смањујући знатно потешкоће борбе коју води војска. Бољшевици настављају моћне нападе на сектору Иљменског Језера, трпећи нове тешке губитке у људству и материјалу, и поред тога што се ослањају на моћне оклопљене снаге и обрушиваче. Они су свуда одбијени у близини њемачке борбене линије. Такође и нови покушаји продора међу наше положаје јужно од Ладоге и на сектору пред Лењинградом сломљени су са противничким губицима. Током једног противнапада опкољена је и уништена једна скупина непријатељских снага. Један ноћни напад њемачких борбених авиона на град и луку Мурманск имао је успјеха.

У Тунису се настављају побједоносне операције. Формације *италијанских и њемачких авиона су током напада на један конвој са непри*јатељским снабдјевањем, који је под јаком пратњом пловио у Алжирским водама, постигле знатне успјехе. Торпедовани су: једна лака крстарица и три велика транспортна брода. Може се рачунати са потапањем једног трговачког брода.

Синоћ је једна формација непријатељских авиона напала сјеверозападну Њемачку, бацивши разорне и запаљиве бомбе на Вилхелмсхафен. Становништво је претрпило губитке. Оборено је 9 нападачких авиона.

Pregled štampe

Kamen spoticanja

Jedna poznata amerikanska revija dala je n račan i jadan prikaz sudbine Britanskog Carstva. U njoj je iznesено nekoliko sudova poznatih novinara i drugih amerikanskih političara. Senator Nej piše da gubitak nekih engleskih posjeda može da da svijetu jedno razdoblje mira; među ovim teritorijima, koji bi imali da budu oduzeti Britanskom Carstvu, trebali bi da dođu pod kontrolu Sjedinjenih Država. To bi se provelo u budućem poslijeratnom uređenju svijeta. Sesil Braun piše da Britansko Carstvo mora posjedovati nešto budućem saobraćaju, kao na primjer u Maleziji, Birmi i Istočnoj izgubili danas skoro posjede u Veliku Britaniju. Jedna druga ličnost izjavila je da Engleska nije u stanju gušiti neprestane pobune u Indiji. Među ostalim mišljenjima izloženo je i mišljenje jednog Engleza, profesora Reseta, koji navodi da je pravedno da britanski posjedi na zapadnoj hemisferi padnu u ruke Sjedinjenih Država, dok bi baze Singapur, Aden i Kolombo imale da budu internacionalizovane.

Šta je Cerčil zaboravio spomenuti

Posljednji Čerčilov govor komentariše se od strane njemačke zvanične agencije. Sadašnja situacija savezničke trgovačke mornarice upoređuje se sa situacijom u 1914–18 godini. Do sada je Osovina potopila s gurno 8000 brodova u ukupnoj tonaži od 20 miliona tona. Velika Britanija je tokom ovoga rata izgubila oko 2/3 svoje trgovačke flote, dok je 170.000 članova posade shjedno su bilo potopljenih brodova. Velika Britanija je izgubila 63% mornara u službi trgovačke mornarice.

S.A.D. i S.S.S.R.

Govoreći o boljševičkoj opasnosti posljedica, ističe „Njujork Tajms“ da bi sjevernoameričke snage morale imati jednako veliku i moćnu vojsku kao i Rusi. Članak se završava tvrdnjom da će Sovjetski Savez poslije rata diktirati evropskim narodima svoje zakone.

Sve za pobjedu!

Organ njemačkih oružanih snaga „Berzen Cajtung“ objavio je poziv stanovništvu njemačke da uloži sve veće napore za pomoć vojsci. Napori stanovništva moraju imati taj cilj da stalno snabdijevaju borca oružjem i svime što je potrebno za nastavljanje džinovske borbe protiv neprijatelja. Treba da cijela Njemačka bude nadahnuta elanom i najvećim oduševljenjem za pobjedu.

Западна Европа

Ваздухопловна активност на западу Европе била је ових дана прилично интензивна. Британски авиони напали су у више наврата зону око Ла Манша, териториј запосједнутих земаља и равне предјеле Њемачке, али су сваки пут претрпили тешке губитке.

Једна формација сјеверноамеричких бомбардера, која је покушавала да изврши напад на један лучки град на атлантичкој обали Француске, била је пресретнута од стране њемачких ловаца, који су у ваздушним двобојима оборили 8 непријатељских четворомотораца.

У Италији су бомбардоване равне зоне Калабрије и Сицилије. Противавионска одбрана оборила је већи број нападачких авиона и заробљено је 12 америчких авијатичара, који су искочили са падобранима.

У водама Егејског мора је један њемачки контраторпиљер оборио 2 од укупно 3 непријатељска ваздушна торпиљера који су га напали, оштетивши трећег. Код норвешке обале су обалске батерије погодиле и потопиле једну непријатељску подморницу, која је безуспјешно покушавала да нападне један њемачки конвој.

Њемачки авиони изложили су својим снажним нападима низ мјеста дуж енглеских обала бацајући на луке и индустријске зоне многобројне запаљиве и разорне бомбе.

Један њемачки ловац оборио је над Сицилијанским каналом један британски вишемоторни авион. У ноћи на 18 фебруар је једна формација италијанских ваздушних торпиљера и поред очајних атмосферских услова напала у ширини алжирске обале један непријатељски конвој у пратњи. Била су погођена 4 брода, од којих један од 10.000 тона; два од њих су доцније потонула.

Холандски адмирал Херциг о пацифичком рату

У вези са ситуацијом на Јужном Пацифику признао је холандски адмирал Херциг да вијести које су објавили англосаски одговорни шефови, тврдећи да Јапанци морају изгубити рат, нијесу тачне. Није познат број бродова којима они располажу, али је сигурно да је тај број врло велик, као и њихове способности. Адмирал је додао да би већ било вријеме да се јавност упозна са потпуном тежином ситуације.

Вјерна слика британске хуманости

Сазнаје се да су у Индији пригодом угушења патриотских устанака и демонстрација у периоду између 9 августа 1941 *и 30 новембра 1942 г. дане претрпљени* слиједећи губитци: било је 1028 мртвих, 3215 рањених и 953 шибаних. Из ових бројки види се како се понаша енглеска цивилизација према индијском народу, а нарочито по томе што се броју мртвих и рањених додаје такође и број шибаних, признајући најгоре барбарство путем којега је утамањено много Индуса.

Госпођа Чанг Кај Шек у акцији

Госпођа Чанг Кај Шек одржаће пред Конгресом говор ради убрзања отпремања америчке помоћи комунистичкој Кини. У круговима блиским Конгресу тврди се да се ова помоћ не може отпремити Чунг Кингу јер су саобраћајни путеви преко Бирме под јапанском контролом.

Још један шамар Рузвелту

Сјеверноамерички привредни савјет одбио је да одобри захтјев претсједника Рузвелта да му се вотира 100 милиона долара за појачање производње животних намирница.

Реквизиција хартије у Ираку

Послије укидања штампе по наређењу окупаторских трупа у Ираку реквизирана је цјелокупна хартија из штампарија, како би се избјегло ширење потајних издања.

Успјеси пољопривредних радова у запосједнутим крајевима

Замјеник вође пољопривредних радова у Њемачкој дао је приказ онога што је до сада постигнуто у запосједнутим крајевима. Постигнуте резултате није још могуће приказати у графиконима, али се може рећи да је врло много учињено. Надаље је изјавио да су многобројна пољопривредна оруђа стављена на располагање овим крајевима за боље искоришћавање пољопривредних подручја.

Аргентина ужива посљедице неутралности

Енглеска ревија „Баланс Тајмс“ објавила је говорећи о Америци да је сама Аргентина удовољила преузетим финансијским обавезама са Енглеском, док су *све друге америчке републике за вријеме рата остале на празним обећањима.*

Шангхај манифестује свој патриотизам

(*Шангхај*) Преко 100.000 особа учествовало је у једној манифестацији одржаној пригодом уласка националне Кине у рат. Министар пропаганде истакао је да је овај рат потребан за азијске народе како би се дефинитивно ослободили експлоатације од стране англосаских народа.

Борба против кризе на Средњем Истоку

Потешкоће на које стално наилазе англосаске власти на Средњем Истоку присилиле су да се за први март закаже у Каиру једна конференција на којој ће *се проучити мјере за борбу против кризе* која све више стеже земље на Средњем Истоку.

1000-ти ратни лет

Поручник-пилот Рудер, командант једне њемачке ловачке патроле, извршио је свој хиљадити ратни лет. То је први њемачки пилот који се може похвалити таквим бројем акција против непријатеља.

Махатма Ганди

симбол несаломивог патриотског духа 400 милиона Индуса

Ганди је отпочео свој нови пост потпуно *здрав, али у физичким условима који су га* знатно ослабили услијед дугог лежања у затвору.

Седмога дана Гандијевог поста почело је његово стање изазивати бриге. Седам љекара који пазе Махатму констатовало је велико ослабљење. Ова вијест је учинила велики утисак на становништво. Непрестане молбе Индуса свих каста, упућене поткраљу ради ослобођења Махатме, добиле су прави облик плебисцита.

Осмог дана постао је Ганди јако ћутљив, те се посветио молитвама.

Замолио је да види свог секретара, са којим је одржао састанак у присуству једног члана полиције. Он му је изразио жељу да преда поткраљу молбу да му одобри састанак са Пандитом Нехру, јер би — осјећајући приближавање свог краја — хтио да њему, свом зету и највјернијем сљедбенику, преда духовну мисију коју му је индуски народ повјерио. Гандијев секретар је саопштио да велики затвореник чини напоре знатно веће од његових физичких могућности.

Поткраљ је одбио Гандијев захтјев да смјеста одржи састанак са Пандитом Нехруом, извињавајући се и изјавивши да ће захтјев угледног притвореника бити достављен министру правде у Лондону. Ова дугачка процедура неће никада допустити Махатми да конферише са својим евентуалним насљедником, будући да се његово стање знатно погоршало и постаје све критичније.

Појављују се разне сметње услијед анемичности. Љекари се јако боје од срчаног напада, будући да срце не би могло издржати такав напад услијед велике слабости Гандија.

У Пуну је стигао његов старији син који очекује од поткраља допуштење да посјети оца.

У свим индуским храмовима одржани су свечани вјерски обреди за ослобођење Махатме и за његово здравље. У многим центрима земље настављају се народне демонстрације, у којима се захтијева да се Ганди смјеста ослободи.

У Пуни је један пјешадијски батаљон морао уз помоћ чета моторизованих митраљезаца два пута интервенисати против *демонстраната, који су покушавали да се при*ближе дворцу Аге-кана, у којему се налази затворен Махатма. Ухапшено је 58 жена из састава једне поворке која је носила транспаренте са натписом „Ослободите Гандија!“. Већином су то биле студенткиње.

У неким индуским круговима истиче се да огроман притисак који чини око 400 милиона Индуса мора навести поткраља да се добро чува опасности од евентуалне Гандијеве смрти, те да ће он бити присиљен да ослободи Махатму.

Novinarstvo u Japanu

Iskustvo uči da je za jezike talentovanom marljivom učeniku potrebno oko dvije godine da nauči osnove japanskog jezika, *naravno pod pretpostavkom da se isključivo* tome posveti. Nakon tog vremena moći će on da sa svakim prosječno obrazovanim Japancem prilično uspješno razgovara o svakidašnjim temama, ne padajući suviše u oči upotrebom krivih izraza ili neuspješno odabranih oblika. Priprostiji ljudi moći će takođe prilično razumjeti njegov „profinjeni japanski jezik“, ali zato on neće nikako shvatiti oblik kojima se oni služe da bi *izrazili iste stvari.* Ko želi da upozna sve nijanse i finoće tog jezika, onakvog kakvog upotrebljavaju ljudi razne starosti, raznog pola, raznih porodica ili čak i raznih profesija mora da se tom proučavanju posveti još u najranijem djetinjstvu.

Da bi se naučilo japansko pismo ne pomaže sva marljivost, ako učenik nije od prirode nadaren nekom vrstom stenografskog pamćenja. Prosječni stranac proširiće svoje znanje na 1000–2000, pa možda čak i 3000 znakova (od preko 40.000 koliko ih ima), pa će mu to možda i biti dovoljno za svakidašnju upotrebu, obzirom na to da se vlada trudi da praktično ograničeni broj tih znakova. Ali ako bi stranac zaželio da pročita neku težu raspravu, ako bi mu se prohtjelo da napiše neko važnije pismo, morao bi on da — isto tako kao što čine i mnogi učeni Japanci — pribjegne pomoći nekog leksikona, ili da za nekoliko jena poruči pismo kod nekog firmopisca.

Tako je shvatljivo da broj stranaca, koji su u stanju da čitaju japanske novine, silom prilika uvijek ostaje veoma malen, pa je izvoz tih listova u inostranstvo tako malen da ne pokriva ni poštanske troškove. Do evropskog oka stižu samo vijesti povađene iz većih japanskih listova „Asahi“, „Ničiniči“, „Jomiuri Hoči“, „Mijako“, „Kokumin“, „Čugaj Šogjo“, ili nekog drugog organa japanske štampe, kojih ima više stotina, ali čiji broj — po volji japanske vlade — stalno opada putem stapanja dvaju ili više manjih listova u jedan veći.

Među gore spomenutim listovima najveći su „Asahi“ i „Ničiniči“, koji imaju dva paralelna izdanja u Osaki i u Kobeu, sa ukupnom tiražom od oko 3 miliona primjeraka. Oni pretstavljaju reprezentativnu grupu japanske štampe. Ovi listovi izlaze u Tokiu redovno ujutru i uveče, a mjesečna pretplata iznosi im oko 4 lire. U uličnoj *prodaji košta jutarnje izdanje (na četiri strane)* 15, a večernje (na dvije strane) 10 čentezima. Samo „Čugaj Šogjo“, blagodareći manjem tiražu, u stanju je da ujutro izbacuje 6, a „Mijako“ čak i 8 strana. Ali nijedan od tih listova ne smije da privlači nove čitaoce. Novi abonement može se napraviti samo ako je otpao neki stari.

Japanski listovi čitaju se obratno od naših, tj. za naše pojmove od zadnje strane *prema prvoj. Tekst se štampa u 15 okomi*tih stubaca, koji se čitaju odozgo na dolje od prvog desnog pa po redu do prvog lijevog. Takođe i glava lista štampa se okomito, ali — iz ekonomije — samo preko tri do četiri stupca. Glava je uvijek umjetnički stilizovana, te ispunjuje desni gornji ugao.

Prije 90 godina, kada je Japan na pritisak Engleske i Amerike morao napustiti *svoju izolacionističku politiku, nastojala je* njegova štampa da se ugleda na engleske i amerikanske listove. Zato se u japanskim listovima još i danas — bar izvana — ogleda englesko-amerikanska novinarska tehnika. Tako je prva strana posvećena izvještajima iz svih područja, ukoliko su samo u stanju da privuku čitaočevu pažnju. Oštre pregrade između rubrika politike, privrede, lokalnih vijesti i sporta uopšte ne postoje. Na prvu stranu dolazi sve šta je senzacionalno, bez obzira na područje u koje spada.

Tako su po izbijanju rata u Istočnoj Aziji na prvoj strani listova počeli izlaziti bilteni japanskog glavnog stana, i to odmah ispod glave lista. Listovi, istina, nemaju mogućnosti da to čine svaki dan, obzirom na to da glavni stan objavljuje biltene samo u naročitim slučajevima. Ali zato kada se on donosi, siguran je svaki prodavac novina da će sve listove za nekoliko minuta rasprodati. Budući da se zvanična saopštenja obično izdaju kasno popodne, dakle predockan za večernja izdanja, imaju jutarnji listovi kod publike prednost. Večernji listovi su opet podesniji za ratne vijesti iz Evrope, obzirom na 7-časovnu vremensku razliku između Japana i Srednje Evrope.

(Nastaviće se)

Штампарија „Обод“ — Цетиње

Директор: Капетан ЋИНО БИАЋИ

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ